

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Příloha č. 2

Věcné zaměření - Popis podporovaných aktivit

a) Podpora komunitní sociální práce, podpora specifických nástrojů k prevenci a řešení problémů, zejména komunitní práce včetně podpory koordinační role obcí v této oblasti

V rámci této výzvy budou podporovány aktivity **směřující k profesionální realizaci sociální práce** jako aktivity zaměřené na pomoc komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování v jejich přirozeném prostředí a to prostřednictvím komunitní sociální práce jako významného inkluzivního mechanismu, tzn. osoby z cílových skupin se zapojují do rozhodování a do přímé realizace opatření na úrovni sousedství, vyloučené lokality, obce, města, mikroregionu, a to s cílem získání lepšího přístupu těchto osob ke společenským zdrojům jakými jsou sociální ochrana, bydlení, vzdělání, zaměstnání, možnost uplatňovat svá práva atd. **Aktivity podporované v rámci komunitní sociální práce musí mít přímou vazbu na sociální začleňování nebo prevenci sociálního vyloučení osob.**

Gestorem komunitní sociální práce musí být kvalifikovaný sociální pracovník (dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách), například sociální pracovník obce (de facto aktivity vykonávané sociálním pracovníkem i na malých obcích).

Komunitní práci v kontextu sociální práce se pro účely této výzvy rozumí dlouhodobě působící metoda sociální práce:

- jejímž subjektem je skupina/komunita lidí, kteří se dlouhodobě potýkají se společnými obtížemi v interakcích s okolním prostředím (jsou sociálně znevýhodnění, sociálně vyloučení či v nepříznivé sociální situaci), a
- jejímž cílem je posílit schopnost této skupiny/komunity zvládat znevýhodňující a obtížné interakce tím, že získá větší míru kontroly nad okolnostmi, kterým jsou její příslušníci společně vystaveni, a tím bude společně dosahovat (komunitou) definovaných cílů.

Aktivity musí naplňovat níže uvedené principy, aby splnily podmínky realizace komunitní sociální práce: Příslušníci komunity dosahují prostřednictvím práce celého společenství, na kterém se podílejí všichni relevantní aktéři z komunity, příp. jejich okolí i celé společenství, větší míry kontroly nad okolnostmi svého života, kterým jsou společně vystaveni, a to za podpory (organizační, vzdělávací, strategické a facilitační) komunitního sociálního pracovníka, který k tomuto účelu může využívat širokou škálu metod (od motivování, zvyšování sebedůvěry a podpory samoorganizování členů komunity až po zapojování komunity do komunitního plánování, rozvoje lokality či případné iniciace legislativních změn).

Komunitní sociální pracovník garantuje, že komunitní sociální práce je realizována v souladu s principy komunitní práce a s etickým kodexem sociální práce. Na komunitní práci se podílejí i další subjekty, zejména členové komunity.

Hodnoty komunitní práce musí být naplňovány skrze následující **principy**:

- Aktivizace, která vede k participaci a ke zplnomocnění.

- Participace – účast lidí na procesech plánování, rozhodování, řízení, implementace a evaluace, podílení se na výkonu moci a sebeurčení.
- Zplnomocnění – schopnost a kapacita jednotlivců a komunit jednat a dosahovat vlivu, mít přístup ke komponentům moci (vědění, dovednosti, rozhodování, sítě a zdroje). Proces zplnomocnění probíhá skrze kritické uvědomění, participaci na lokálních záležitostech a partnerství zúčastněných aktérů. Výsledkem zplnomocnění je sdílení redistribuce moci.
- Skupinová spolupráce – komunitní práce je založena na spolupráci se skupinami lidí, pro kterou je třeba vytvořit adekvátní podmínky. Patří k nim posilování vzájemné důvěry a sebedůvěry, vzájemná solidarita a pomoc, respekt k odlišnostem, dobrovolnost, rovnocennost, koncentrace na silné stránky lidí a komunit, otevřenost, informovanost, transparentnost, sebeorganizování na demokratických principech. Práce s místními zdroji, dosažitelnost úspěchů, udržitelnost výsledků a dosažených změn. Zplnomocňující proces, který vychází z posilování místních zdrojů, koncentruje se na silné stránky lidí a je posilován zkušeností malých společných úspěchů více lidí vytváří v souladu s behaviorální teorií předpoklady pro udržitelnost výsledků a dosažených změn. Komplexní přístup (víceúrovňový, se zapojením různých aktérů, vyjednávání konsensu, využívání mnoha metod).
- Zodpovědnost, sdílená zodpovědnost.
- Reflektivní praxe a celoživotní učení.

Komunitní sociální práce musí být cíleně řízena a podle situace musí být diferencovaně aplikovány zejména následující dva principy dobré praxe:

1. Participace a vlastnění procesu i výsledků (process and impact management)

V celém procesu komunitní práce musí být vytvořeny podmínky pro participaci členů komunity, která je jako celek subjektem komunitní práce. Participace se rozvíjí postupně, a to na základě motivace, aktivizace a nových zkušeností lidí, díky posílení jejich sebedůvěry, prohlubujícímu se vztahu důvěry vůči komunitnímu pracovníkovi a ostatním lidem a zkušenostem z procesu dosahování společných cílů.

2. Etické zacházení s mocí, vlivem a získanými výhodami

Komunitní pracovník získává vysoce specifické postavení tím, že je vpuštěn do osobní sféry členů komunity, jejich domovů a rodin, jejich nadějí a možností. To mu dává velkou moc. Je záležitostí etiky, že s komunitou zachází s respektem a přijetím, na bázi rovnosti, bez diskriminace, s uznáním preferencí a hodnot členů komunity. Jedná důvěryhodně, **ve prospěch komunity jako celku a na základě dohody s komunitou**, spolehlivě a transparentně.

Ve vztahu k zajištění participace jsou doporučovány následující indikátory dobré praxe:

- Všichni členové komunity mají dostatek informací o procesu a plánovaných/očekávaných výsledcích.
- Minimálně každý segment či podskupina komunity má prostor pro aktivní zastoupení ve všech procesech demokratického rozhodování a plánování toho, jakým směrem a jakou rychlostí se v reálném rámci bude vyvíjet proces změny a jaké výsledky změny jsou pro ně žádoucí. Za participaci tedy nepovažujeme jen pasivní účast na komunitním organizování, ale musí být vytvořeny podmínky pro možnost ovlivňovat rozhodování ve všech fázích práce a celkové směřování společné práce.

- Každému členu komunity musí prokazatelně být umožněn aktivní podíl na komunitní práci (včetně práva nesouhlasit) a „vlastnění“ procesu i výsledků komunitní práce, nakolik chce a dle svých schopností může se do komunitní práce zapojit.

Komunitní centra:

Jedná se o centra začleněná do běžné komunity. **Komunitní centrum musí vždy nabízet sociální aktivity, tedy aktivity realizované sociálním pracovníkem, které přispívají k sociálnímu začleňování a zvyšování uplatnitelnosti osob na trhu práce a dalšími odbornými pracovníky, pokud to vyžaduje druh aktivity.** Tyto aktivity zároveň nejsou definovány, jako úkon či činnost v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Dále (doplňkově) může komunitní centrum nabízet tyto aktivity:

- kulturní/multikulturní služby (příklad - divadelní představení na téma řešení domácího násilí, výstava fotografií mládeže místní komunity na téma Jak si představuji svoje budoucí povolání),
- výchovně/vzdělávací služby (příklad – doučování, motivační semináře pro mládež zaměřené na budoucí uplatnění na trhu práce, výchova k občanství – viz web www.vychovakobcanstvi.cz, základní počítačové dovednosti),
- environmentální služby a podpora jejich využití (příklad – aktivity zaměřené na zvelebování životního prostředí komunity, sběr odpadků, společná kultivace veřejných ploch),
- volnočasové aktivity/služby – aktivity zaměřené na volný čas (např. volnočasové aktivity pro mládež, aktivity pro celé rodiny, aktivity podporující mezigenerační soužití).

Pro organizaci těchto aktivit musí být zajištěn adekvátní personál. Aktivity, činnosti těchto služeb mohou být doplňkem registrovaných sociálních služeb. Pokud se jedná o polyfunkční komunitní centra, tak musí tyto aktivity být v nabídce kumulativně.

b) Propojování podpory v oblasti bydlení, zaměstnání, sociální práce a zdravotní péče; podpora partnerských projektů v sociální oblasti propojující různé úrovně veřejné správy a další instituce; posilování informovanosti a efektivní komunikace o problematice sociálního vyloučení u všech relevantních aktérů; podpora plánování sociální bytové politiky obcí, vznik a rozvoj nástrojů sociálního/dostupného/podporovaného bydlení jako prevence prostorového vyloučení, vzniku sociálně vyloučených lokalit a bezdomovectví (např. aktivity k zabránění nedobrovolnému vystěhování osob z bydlení, podpora nových metod sociální práce zaměřených na prevenci ztráty bydlení a znovu začlenění do bydlení).

Podporované aktivity se týkají řešení problematiky bydlení, včetně podpory sociální práce s klienty. Jedná se zejména o aktivity zaměřené na rozvoj

sociálního/dostupného/podporovaného/prostupného bydlení jako prevence prostorového vyloučení vzniku sociálně vyloučených lokalit a bezdomovectví - preventivní, následné a doprovodné služby pro osoby ohrožené ztrátou bydlení, např. programy prevence ztráty bydlení a znovu začlenění do bydlení, aktivity k zabránění nedobrovolnému vystěhování osob z bydlení, participativní metody využívající spoluúčasti klientů na rozhodování a realizaci aktivit (institut domovníka dle metodického podkladu MV ČR viz.

<http://www.mvcr.cz/clanek/seznam-metodicky-ch-doporuceni-vyzvy-programu-prevence-kriminality-na-rok-2015.aspx> v části H, clientské domovní samosprávy), zavádění case managementu a jiných forem koordinace, zvyšování sociálních kompetencí vzhledem

k bydlení, podpora ekonomického a ekologického životního stylu (omezení plýtvání, hospodárny životní styl), síťování a multidisciplinární spolupráce atd.

Dále se jedná o aktivity podporující mimosoudní způsob řešení konfliktů v oblasti bydlení, pracovně-právních vztahů apod. (programy finančně dostupné mediace, postupného splácení služeb profesionálních advokátů a mediátorů apod.). V případě aktivity domovníka je nutné u žadatelů uvedených v bodě 3.1 (mimo bod c)) doložit kladný souhlas obce s předkládaným projektem.

Aktivity musí být vždy zaměřeny přímo na podporu cílové skupiny osob (klientů), nikoli na vytváření nástrojů a systémů sociálního bydlení. Projekty je možné zaměřit i na vytváření nástrojů a systémů sociálního bydlení, v rámci projektu však musí být vždy tento nástroj pilotován a být dopad na cílové skupiny osob (klientů).

- c) Podpora profesionální realizace sociální práce jako aktivity zaměřené na pomoc jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování v jejich přirozeném prostředí (podpora využití specifických metod a technik sociální práce a individualizovaného přístupu, podpora výkonu sociální práce se zaměřením na identifikaci potřeb osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených na úrovni odborných postupů při případové práci, metodické činnosti a koordinaci nástrojů pomoci, apod.).**

Podporovány mohou být činnosti sociální práce na základě svého rozhodnutí rovněž místní samosprávy (tedy i obce I. typu). Základním cílem aktivity sociální práce je zajištění respektive podpora „sociálního fungování“ klienta (jednotlivce, skupiny, či komunity) v životě obce. Základní rolí sociálních pracovníků je udržet rovnováhu ve vztahu klient a jeho prostředí (obec). Intervence sociálního pracovníka při porušení rovnováhy může směřovat jak ke změně u klienta, tak i ke změně života v obci (např. změna sociálního prostředí). Sociální pracovník by měl svoji činnost vykonávat převážně v přirozeném prostředí klientů.

Sociální pracovník: vyhledává klienty sociální práce v jejich přirozeném prostředí, provádí posouzení životní situace klienta, individuální plánování cílů klienta a kroků, které povedou k jejich naplnění, zplnomocňuje klienty, aby dokázali sami ovlivňovat své sociální prostředí a měnit podmínky svých životů. Sociální pracovník rovněž realizuje činnosti zaměřené na změnu sociálního prostředí klienta, spolupracuje s navazujícími organizacemi při řešení životní situace klienta a spolupodílí se na realizaci preventivních aktivit, jejichž cílem je předcházet vzniku nepříznivých životních situací klientů.

Aktivity musí být vždy zaměřeny přímo na podporu cílové skupiny osob (klientů).

- d) Aktivizační, asistenční a motivační programy (na podporu rodičovských kompetencí, získávání základních sociálních a profesních dovedností, uplatnění se na trhu práce, společenského začlenění osob vystavených institucionalizaci – zvládání zátěží běžného života, programy na učení se hodnotám v oblasti svobody a odpovědnosti jednotlivce, apod.), které přispívají k sociálnímu začleňování nebo prevenci sociálního vyloučení.**

- e) Aktivity směřující k podpoře mladým lidem ze sociálně znevýhodněného prostředí při vstupu do samostatného života po ukončení nebo i v průběhu jejich vzdělávání**

(zejména pokud pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí, náhradní rodinné péče nebo ústavní péče, tj. školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popř. jiných zařízení pro péči o děti a mládež). Jedná se o činnosti zaměřené na podporu fungování cílové skupiny v přirozeném sociálním prostředí a podporu v jejím začlenění se do běžného života a na trh práce. Aktivity zohledňují specifické potřeby cílové skupiny těchto osob (sociálně znevýhodněné prostředí, předchozí ústavní péče nebo náhradní rodinná péče apod.).

- f) **Aktivity a programy sekundární a terciární prevence pro osoby ohrožené závislostmi nebo osoby závislé na návykových látkách.**
- g) **Rozvoj aktivit, včetně vzdělávání a poradenství, na podporu neformální péče (tj. péče poskytované v rámci rodin nebo komunit osobami blízkými nebo jinými) a sdílené péče (tj. kombinace péče poskytované profesionálními poskytovateli neformálními pečovateli), včetně rozvoje domácí paliativní péče.**
- h) **Podpora dobrovolnických aktivit, včetně vzdělávání a poradenství.**
- i) **Programy právní a finanční gramotnosti a na prevenci a řešení zadluženosti a předluženosti (včetně poradenství); aktivity zaměřené na předcházení ekonomické nestability osob z cílové skupiny.**
- j) **Aktivity přispívající k boji s diskriminací (např. vzdělávací aktivity zaměřené na destigmatizaci cílové skupiny, na informování o příčinách, formách diskriminace a způsobech prevence a odstraňování diskriminace, poskytování poradenství cílovým skupinám týkající se nediskriminace a rozvoj různých forem služeb pro oběti diskriminace).**
- k) **Programy prevence sociálně patologických jevů, prevence kriminality a veřejného pořádku (např. asistenti prevence kriminality, asistenti pro jednání s policií a dalšími úřady, romský mentoring, preventivní programy pro mladé osoby 15+ apod.**
V rámci prevence kriminality budou podporovány aktivity projektů, které budou v souladu s Metodikou výběru, přípravy a činnosti asistentů prevence kriminality vydané Ministerstvem vnitra ČR viz. <http://www.mvcr.cz/clanek/metodika-vyberu-pripravy-a-cinnosti-asistentu-prevence-kriminality.aspx> a <http://www.mvcr.cz/clanek/seznam-metodickych-doporuceni-vyzvy-programu-prevence-kriminality-na-rok-2015.aspx> v části C3. V této výzvě nebudou podporovány rekvalifikační kurzy vztahující se k prevenci kriminality, do projektu vstupují již proškolení asistenti prevence kriminality .
- l) **Programy pro osoby opouštějící zařízení pro výkon trestu odnětí svobody, pro osoby ve výkonu trestu, pro osoby s alternativními tresty (pachatelé trestné činnosti), probační a resocializační programy, programy zaměřené na pachatele domácího násilí, s cílem předcházení jejich dalšího násilného chování, resocializační a probační programy pro osoby s alternativními tresty a opouštějící zařízení pro výkon trestu odnětí svobody apod.**
- m) **Programy a aktivity v oblasti sociálně-právní ochrany dětí zaměřené na preventivní služby na podporu rodiny, aktivity směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a vedoucí ke stabilizaci rodiny, podpora a rozvoj aktivit podporujících komunitní práci a zapojování zdrojů komunit do řešení situace ohrožených rodin**

- n) **Zapojování osob ohrožených sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučených do prevence a do rozhodovacích procesů na místní úrovni, podpora a rozvoj participativních metod práce s cílovou skupinou.**